

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Ганчо Ганчев, Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“

По конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ с единствен кандидат доц. д-р Преслав Михайлов Димитров по професионално направление **3.9 Туризъм (Конюнктура на туристическата индустрия (Прогнозиране на туристическите пазари чрез експоненциално изглаждане))**, обявен в ДВ, бр.42/12.05.2020 г.

В качеството на член на научното жури:

Въз основа на чл. 4, ал. 3 от ЗРАСРБ и решение на Факултетния съвет на Стопанския факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ (Протокол № 9 / 30.06.2020 г.), както и **Заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ № 976 / 03.07.2020 г.** и заседание на научното жури от 24.07.2020 г.

Изготвената от мен настояща рецензия е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Тя се състои от осем части и заключение, като в тях е направена оценка на научната продукция на кандидата, на научните му приноси и съответствието му с минималните национални наукометрични изисквания за научната област и професионалното направление, за които кандидатства, като са отправени критични бележки и препоръки и е предоставено заключение за пригодността на кандидата за заемане на академичната длъжност „професор“.

1. Биографична характеристика и оценка кандидата

По обявения конкурс като единствен кандидат се явява доц. д-р Преслав Михайлов Димитров. От направената от мен проверка по предоставените от него материали за конкурса нарушения в процедурата не са констатирани. Процедурата и предоставените доказателствени материали са в съответствие с изискванията на чл. 2б, ал. 2 и 3, на чл. 2б, ал. 5, на чл. 29 (1), точки от 1 до 6, чл. 29б (1), (2) и (3) от ЗРАСРБ, както и чл. 60 (1) и (3) и Приложението към чл. 1а (1) от ППЗРАСРБ. Рецензията е съобразена и с вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград.

Участникът в конкурса, доц. д-р Преслав Михайлов Димитров е роден в гр. Ботевград, област София на 05.10.1975 г. Средното си образование завършва в гр. София в Първа английска езиков гимназия (1989 – 1994 г.). Висшето си образование получава в Университета за национално и световно стопанство – гр. София, където през 1999 г. получава диплома за магистър по международен туризъм. По време на следването си той придобива атестация за владеене на френски език от завършва от френския културен институт „Инститют Франсез“ към посолството на Франция. По време на средното си и висше образование, кандидатът изучава и руски език. По време на следването си Преслав Димитров е степендиант на Международната фондация „Св. Св. Кирил и Методий“ и по-специално на фонд „д-р Илко Ескенази“, включен е образователната програма на фондацията в сферата на европейската интеграция и специализира в сферата на управлението на инфлацията и политиката на доходите.

В периода от 2001 г. до 2005 г. кандидатът е докторант в УНСС, където през март 2005 г. от Висшата атестационна комисия към Министерски съвет му е присъдена

образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.02.26 „Маркетинг“. Паралелно със следването си и докторантурата си, кандидатът работи по проекти на Японската агенция за международно сътрудничество (JICA) (1996 -2001 г.), на японските консултантски фирми „Саню консалтънтс“ и „Делойт и Туш Томатсу“, както и като консултант от страна на Световната банка в Министерство на финансите (2002 – 2005 г.). По линия на изпълняваните от Световната банка проекти, той участва в екипите на Банката за изпълнението на Проект за улесняване на търговията и транспорта в Югоизточна Европа (Проект УТТЮЕ) и Проект за улесняване на преминаването при ГКПП Видин-Калафат фериботи (Проект ППВКФ), финансиран от правителството на САЩ. Участва в подготовката на заемното споразумение между Световната банка и Правителството на Република България за финансиране и изпълнение на Проект УТТЮЕ 2.

След успешно положен конкурс в началото на октомври 2005 г., започва работа като асистент, а в последствие и като главен асистент в катедра „Туризм“ на Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. През май 2010 г. ВАК към Министерски съвет му присъжда научното звание „доцент“ по научната специалност 05.02.18 „Икономика и управление (иновации в туризма)“.

В периода 2011 – 2015 г. той е заместник-декан по научната дейност на Стопанския факултет при Югозападния университет „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград, а в последствие от 2014 г. е и Ръководител на Катедра „Туризм“ към същия факултет. От октомври 2015 година до настоящем доц. д-р Преслав Димитров е декан на Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. По време на академичната си работа (2005 – 2021 г.), като главен асистент, а в последствие и като доцент в ЮЗУ „Неофит Рилски“ Преслав Димитров участва в **един национален образователен проект, в четири международни научни и образователни проекти и ръководи шест международни образователни проекти.**

Доц. д-р Преслав Димитров е изнасял **лекции на английски език** в Университета „Деусто“, Билбао, Испания по линия на преподавателска мобилност по Програма „Еразъм+“ през 2016 г.. А в периода 2017 – 2019 г. е изнасял лекции и е осъществявал обучения на университетски преподаватели на английски и руски език по линия на ръководения от него проект „LMPT“ за изграждане на капацитет във висшето образование в следните чуждестранни университети:

- Киргизкия икономически университет на името на Муса Рускилбеков, Университета Адам в гр. Бишкек, Киргизстан;
- Исикулския държавен университет на името на К. Тинистанов, гр. Каракол, Киргизстан;
- Виетнамския национален селскостопански университет, гр. Ханой, Виетнам;
- Университет на Хюе – Университет по икономика, гр. Хюе, Виетнам;
- Университета на Алгарв, гр. Фаро, Португалия.

От 2017 г. той е **гост-преподавател** в магистърската програма по културен туризм на Образователен технологичен институт „Централна Македония“, Серес, Гърция, настоящем част от Международния Елинистичен Университет, Гърция. През февруари 2020 година е изнасял лекции на английски език и пред студентите и преподавателите от Бизнес факултет „Уилямс“ на Университет Бишъпс, Шербруук, Квебек, Канада.

Кандидатът в конкурса притежава няколко международни и национални награди за научни постижения и принос, от които две награди за „**отлична**“ и за „**изключителна**“ публикация от международните научни конференции в Оляо, Португалия – „Tourism & Management Studies – TMS Algarve 2016“ и „Tourism & Management Studies – TMS Algarve 2018“. Два пъти му е удостоен и със званието

„почетен професор“ от Университет АДАМ и Киргизстански икономически университет в гр. Бишкек, Киргизстан, както и с почетна грамота за популяризиране и издигане престижа на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

2. Количествена характеристика на представената научна продукция

За участие в конкурса доц. д-р Преслав Димитров, представя общо 41 публикации, включващи 1 самостоятелна монография, 6 самостоятелни глави в колективни монографии, 7 научни статии в реферирани и индексирани списания в международните бази данни „Web of Science“ и „Scopus“ (от които 4 в съавторство), 25 статии и доклади в български и чуждестранни списания и научни трудове с научно рецензиране (14 самостоятелни и 11 в съавторство), 1 самостоятелен учебник и 1 в учебник в съавторство с общ обем от 1089 страници. В съдържанието им не се констатира тематично дублиране и връзка с публикациите по докторския труд и първата хабилитация на кандидата и същите са самостоятелно и оригинално авторово дело. По вид и брой публикациите са представени по-долу в Табл.1, както следва:

Табл. 1. Публикации, представени по качествени и количествени признаци

№	Вид на публикациите	Авторство				Номерация в списъка на публикациите (№, №, ...)	Общо	
		Самостоят.		В съавт.			Публ . бр.	Стр. бр.
		бр.	стр.	бр.	стр.			
1	Монография (хабилитационен труд)	1	140	-	-	3.1	1	140
2	Глави от монографии	6	242	-	-	10.1; 10.2, 10.3; 10.4; 10.5; 10.6	6	242
3	Статии в реферирани и индексирани списания в световните бази данни „Web of Science“ и „Scopus“	3	30	4	42	6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7	7	72
4	Статии, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране	15	148	10	142	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.23, 7.24, 7.25	25	290
5	Публикувани университетски учебници	1	216	1	129	20.1-20.2	2	345
	Общо:	26	776	15	313		41	1089

Публикациите на кандидата от вида „монография (хабилитационен труд)“, „глави от монографии“ и „публикувани университетски учебници“ са рецензирани от хабилитирани преподаватели от Югозападния университет „Неофит Рилски“ и от Университета за национално и световно стопанство– гр. София . За голяма част от тези трудове на кандидата, участието на авторите е отбелязано в самите публикации. Останалите публикации са публикувани и рецензирани в списания в реферирани и индексирани списания в световните бази данни „Web of Science“ – 7 на брой, като и в нереперирани списания с научно рецензиране – 25 на брой.

От представените от кандидата справка с цитиранията и приложения доказателствен материал е видно, че същият е бил цитиран **общо 50 пъти**, от които: в база с данни „Web of Science“ той е цитиран **10 пъти**. Цитиранията на публикациите

на кандидата в монографии и колективни томове с научно рецензиране са **6**. Цитиранията в нереферирани списания с научно рецензиране са **34**. А цитиранията в чуждестранни издания на английски език са **47** на брой.

3. Оценка на представената монография - хабилитационен труд по обявения конкурс

Представената монография със заглавие „Експоненциално прогнозиране на туристическите пазари“ се отнася за важен и актуален за българската, а и за световната туристическа индустрия проблем, какъвто е прогнозирането на икономическите и в частност конюнктурните показатели и процеси. Основна задача на монографията, както е изрично отбелязано в нея, е да се предостави работещ инструментариум за прогнозиране на икономическите показатели в туристическата индустрия и по-конкретно туристическите пазари в лицето на методите на експоненциалното изглаждане. Това се оказва особено важно за тези от показателите, които охарактеризират конюнктурата в туристическата индустрия и чрез прогнозирането на които би могло да се погледне в бъдещето ѝ развитие.

Монографията е структурирана в следните части: Въведение, четири глави, заключение и списък на използваната литература и е в **обем от 140 страници**, формат B5, което отчитайки шрифта от 11 пункта и броя на символите и редовете на страница го прави фактически **двоен по обем**.

По моя преценка обемът е напълно достатъчен, предвид използвания математически апарат и стегнатостта на изказа, нещо което рядко наблюдава в българските монографични разработки в сферата на икономиката и управлението на туризма.

В съдържателно отношение е разгледана цялостната концептуална рамка научнообоснованото прогнозиране, както и мястото на методите за прогнозиране чрез използване на експоненциално изглаждане (експоненциалните методи за прогнозиране) като част от така наречените унивариативни методи за прогнозиране (с. 7 – 31). Разгледана е появата и еволюцията на експоненциалните методи за прогнозиране и подробно е представено развитието на тяхната таксономия. По този начин е постигнато систематизиране на методите на прогнозирането чрез експоненциално изглаждане за нуждите на туристическата индустрия и туристическите пазари, като са открити онези от тях, които съответстват в най-голяма степен на прогнозните профили на времевите редове в туризма. В тази връзка и с оглед на практическото им използване по отношение на показателите, които характеризират туристическите пазари и по-конкретно за нуждите на българската туристическа индустрия са разгледани детайлно и някои от основните методи за експоненциално прогнозиране (с. 53 – 89), а именно: метода на простото (единично) експоненциално изглаждане в чистия му вариант и във варианта му с прилагане на теоремата на Браун; метода на двойното експоненциално изглаждане на Браун; методите на експоненциалното прогнозиране при наличието на тренд и цикличност: метод на Холт и метод на Холт-Уинтърс и методите на експоненциално прогнозиране, основани на Холт-Уинтърс от вида „цикъл в цикъл“: метод на Тейлър и модификация на Трул и кол. Тъй като настоящата монография няма претенциите да бъде всеобхватен енциклопедичен справочник за всичките тридесет на брой методи за прогнозиране, то са разгледани само онези от тях, които имат и биха могли да имат най-голяма практическа приложимост в сферата на туристическата индустрия и туристическите пазари. За част от разгледаните методи за прогнозиране е представена емпирична информация, която онагледява прилагането им. Обърнато е особено внимание и на методите за инициализиране на променливите, които характеризират времевите редове и представляват част от уравненията на всеки един от

методите за прогнозиране чрез експоненциално изглаждане. Въз основа на емпиричните изследвания на автора от последните 12 години в отделна глава са представени разширени примери за прилагането на методите на Холт и Холт-Уинтърс по отношение: прогнозиране на туристическите приходи на национално равнище при месечни и годишни данни; прогнозиране на разходите за труд в туризма; прогнозиране на броя на туристическите пристигания с цел отдых и почивка в България на база годишни данни и прогнозиране на броя на заразените с COVID 19 за нуждите на туристическата индустрия. Тук именно са и апробирани са методите на експоненциалното изглаждане по отношение прогнозирането на основни конюнктурни показатели като брой на туристическите пристигания, туристическите приходи и разходите за труд в туризма за времеви хоризонт от 10 до 15 години (с. 91 – 135).

Конкретните бележки, които биха могли да се направят по хабиляционния труд са следните:

1. Първа и втора глава биха могли да бъдат обединени, тъй като досегашния им обем е сравнително неголям и това би могло да бъде успешно направено.

2. Методът на Тейлър представен в Трета глава е необходимо да се апробира с конкретни статистически данни от българския туризъм, тъй като наличните времеви редове от статистически данни за броя на туристическите пристигания и приходите от туризъм в България на месечна и годишна основа показват на наслагване на няколко конюнктурни цикъла един в друг. Тук добре би било да се направи и сравнителен анализ с прогнозиране, използващо редиците на Фурие.

3. По отношения на представената таксономия на методите на експоненциалното изглаждане, може да се помисли за разширяване на обясненията към някои от представените таблици, като се предостави по-подробно математическо обяснение на отделните видове прогнозни профили или прогнозни модели.

Така направените бележки и коментари са от формално естество, имат характера преди всичко на пожелания и препоръки. Те са въпрос на редакция и авторово виждане и разбира се само биха подобрили така представената монография. Тя определено би представлявала и интерес за практиците – ръководители и специалисти в туризма, които желаят да разширят и допълнят своите теоретични познания в областта на прогнозирането конюнктурата в туристическата индустрия.

4. Оценка на публикациите извън основния монографичен хабиляционен труд

Наред с представената монография – хабиляционен труд за участие в конкурса, доц. д-р Преслав Димитров е представил и други публикации, включващи: 6 самостоятелни глави в колективни монографии; 7 статии в реферирани и индексирани списания в световните бази данни „Web of Science“ и 25 статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране. В тематично отношение те разглеждат различни проблеми, които достатъчно, но не прекалено разнообразни и не влизат в пряко противоречие с тематиката на обявения конкурс. Тези именно научни публикации могат да бъдат обобщени в няколко основни направления:

1. Публикации, посветени на конюнктурата на туристическата индустрия и експоненциалното прогнозиране на туристическите пазари: №№ 6.1; 6.; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1, 7.2, 7.3, 7.8, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25, 10.1; 20.2;
2. Публикации, посветени на иновациите в туризма: №№ 10.2; 10.3; 10.4; 10.5; 10.6 и 20.1;

3. Публикации, посветени на европейската интеграция на българската икономика и българския туризъм в европейския туристически пазар: №№ 10.1; 7.4; 7.5; 7.15 и 7.16;
4. Публикации посветени на икономика на здравеопазването и безопасните условия на труд в туризма: №№ 7.6; 7.7; 7.9;
5. Публикации, посветени на развитието на професионалното образование и обучение(ПОО) в туризма и приложението на Европейската квалификационна рамка (EQF) и Европейската система за кредити в професионалното образование ECVET: №№ 7.20; 7.23 и 7.24;

Така възприетите тематични направления попадат в обсега на по общата тематика на „**конюнктура на туристическата индустрия**“, както и на прогнозирането на основните конюнктурни показатели в туристическите пазари и някои от основните фактори, които влияят върху нея.

Първото направление е свързано с **конюнктурата на туристическата индустрия и експоненциалното прогнозиране на туристическите пазари** (№№ 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1; 7.2; 7.3; 7.8; 7.10; 7.11; 7.12; 7.13; 7.14; 7.15; 7.16; 7.17; 7.18; 7.19; 7.20; 7.21; 7.22; 7.25; 10.1; 20.2). В публикациите в това направление са намерили място въпроси за същността и особеностите на конюнктурата в туризма (№№ 10.1 и 20.2), както и за основните индикатори за анализ на конюнктурата на туристическите пазари по отношение на туристическото търсене и предлагане и основните фактори, които въздействат върху тях (№№ 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1; 7.2; 7.3; 7.8; 7.10; 7.11; 7.12; 7.13; 7.14; 7.15; 7.16; 7.17; 7.18; 7.19; 7.20; 7.21; 7.22; 7.25). Именно чрез публикациите в това направление си личи и предприета кандидата целенасочена, постепенна и дългогодишна работа по **систематизиране на методите на прогнозирането чрез експоненциално изглаждане** за нуждите на туристическата индустрия и туристическите пазари, като са открити онези от тях, които съответстват в най-голяма степен на прогнозните профили на времевите редове в туризма (№№ 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1; 7.2; 7.3; 7.8; 7.10; 7.11; 7.12; 7.13; 7.14; 7.15; 7.16; 7.17; 7.18; 7.19; 7.21; 7.22; 7.25). Особен интерес представляват получените прогнозни резултати чрез експоненциално изглаждане **за нуждите на отделните подсектори** на туристическата индустрия, отделните видове туризъм и **конкретните микро-дестинации** в туризма (№№ 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.11; 7.13 и 7.25), както и изведените **оптимални изглаждащи константи**.

Второто тематично направление е посветено на **иновациите в туризма** (№№ 10.2; 10.3; 10.4; 10.5; 10.6 и 20.1). Публикациите в това направление разглеждат терминологичния и понятиен апарат в иновациите и иновационните процеси в туризма (№ 10.2). Особено внимание е отделено на генерирането и избора на иновационни идеи (№№ 10.3 и 20.1), както и на управлението на иновационната дейност (№№ 10.4 и 20.1). Разгледани са въпроси и на рискът в иновационната дейност в туризма и неговото управление (№№ 10.5; 10.6 и 20.1).

Третото тематично направление разглежда въпросите **европейската интеграция на българската икономика и българския туризъм в европейския туристически пазар** (№№ 10.1, 7.4, 7.5, 7.15 и 7.16). Тук започва да се разглежда проблемът с бедността (№ 10.1) през призмата на интеграцията на България в Европейския съюз, като отново се предоставят прогнози за ключови индикатори като средно-месечните трудови възнаграждения на заетите в сектора на хотелиерството и ресторантьорството и се отправят препоръки за активни политики на пазара на труда в туристическия сектор. Проблематиката за европейската интеграция и правилно използване на европейското финансиране за развитие и интегриране на българския туризъм в системата на европейския туристически пазар е предмет на публикации №№

7.4, 7.5, 7.15 и 7.16. Направен е корелационен анализ за степента на обвързаност на броя на чуждестранните посетители в България с цел отход и почивка и растежа на брутния вътрешен продукт на страните членки на ЕС (№ 7.16).

Четвъртото тематично направление е в сферата на **икономика на здравеопазването и безопасните условия на труд в туризма** (№№ 7.6; 7.7; 7.9). Тук се прави анализ на възможностите за управление на риска по отношение на здравеопазването и безопасността на работното място в туризма ((№ 7.6). Тук са представени също така и средносрочни и дългосрочни прогнози за броя на трудовите злополуки в туристическата индустрия отново чрез унивариативните методи за прогнозиране и по-специално методите на експоненциалното изглаждане.

Петото от разглежданите тематични направления е посветено на развитието на **професионалното образование и обучение(ПОО) в туризма** и приложението на Европейската квалификационна рамка (EQF) и Европейската система за кредити в професионалното образование ECVET (№№ 7.20, 7.23 и 7.24). Интересът на кандидата към тази тематика очевидно е продиктуван от участието му в множество международни образователни проекти, в които същия участва и/или ръководи посветени на професионалното образование в туризма и приложението на европейските инструменти за образователна прозрачност като Европейската квалификационна рамка (EQF), Европейската система за трансфер на кредити във висшето образование (ECTS) и Европейската система за кредити в професионалното образование ECVET (№№ 7.23 и 7.24). Тук може да се отбележи, че от 2012 година до настоящем доц. д-р Преслав Димитров е национален ECVET експерти към българската национална агенция „Еразъм+“ – Центъра за развитие на човешките ресурси.

Въз основа на представените и публикации на кандидата, могат да се формулират следните **научни и научно-приложни приноси**:

1. Систематизирани са методите на прогнозирането чрез експоненциално изглаждане за нуждите на туристическата индустрия и туристическите пазари, като са открити онези от тях, които съответстват в най-голяма степен на прогнозните профили на времевите редове в туризма (Публикации № 3.1; 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1; 7.2; 7.3; 7.4; 7.5; 7.6; 7.7; 7.8; 7.9; 7.10; 7.11; 7.12; 7.13; 7.14; 7.15; 7.16; 7.17; 7.18; 7.19; 7.20; 7.21; 7.22; 7.25);

2. Разработена е система от индикатори за анализ на конюнктурата на туристическите пазари по отношение на туристическото търсене и предлагане и основните фактори, които въздействат върху тях (Публикации № 3.1; 10.1; 20.1; 20.2);

3. Апробирани са методите на експоненциалното изглаждане по отношение прогнозирането на основни конюнктурни показатели като брой на туристическите пристигания, туристическите приходи и разходите за труд в туризма за времеви хоризонт от 10 до 15 години (Публикации № 3.1; 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1; 7.2; 7.3; 7.4; 7.5; 7.6; 7.7; 7.8; 7.9; 7.10; 7.11; 7.12; 7.13; 7.14; 7.15; 7.16; 7.17; 7.18; 7.19; 7.20; 7.21; 7.22; 7.25; 7.26; 7.27; 10.1; 20.1; 20.2);

4. Предложена е система за планиране, организация, контрол и мониторинг на конюнктурните проучвания и прогнозирането на конюнктурните показатели (Публикации № 3.1; 10.1; 20.1; 20.2);

5. Определени са прогнозните резултати чрез експоненциално изглаждане за нуждите на отделните подсектори на туристическата индустрия, отделните видове туризъм и конкретните микро-дестинации в туризма и са изведени оптимални изглаждащи константи (Публикации № 3.1; 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 7.1; 7.2; 7.3; 7.4; 7.5; 7.6; 7.7; 7.8; 7.9; 7.10; 7.11; 7.12; 7.13; 7.14; 7.15; 7.16; 7.17; 7.18; 7.19; 7.20; 7.21; 7.22; 7.25).

Независимо от безспорните постижения в някои публикации могат да се направят и **някои забележки, констатации и препоръки** от формално и съдържателно естество, както следва:

1. Методите на експоненциално прогнозиране, основани на Холт-Уинтърс от вида „цикъл в цикъл“: метод на Тейлър и модификация на Трул, Гарсиа-Диас и Тронкосо е необходимо да бъдат допълнително тествани и апробирани.
2. Необходимо е в бъдеще **по-пълно да бъде разширена и доразвита тематиката за методите за инициализиране на изглаждащите константи** в използваните прогнозни модели на основата на методите на експоненциалното изглаждане (публикации №3.1; 6.1; 6.2; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6 и 6.7).

Направените критични бележки, констатации и препоръки по никакъв начин не омаловажават **категоричните научни приноси и достойнства** на оценената научна продукция на кандидата. В представените и рецензирани чрез настоящата рецензия научни трудове присъстват ясно формулирани тези, изследователски задачи, конкретна методология и конкретни постигнати научни резултати в областта на конюнктурата и прогнозирането в туризма.

5. Оценка участието и ръководството от страна на кандидата в национални и международни образователни и научни проекти

За периода от 2010 до 2020 г. доц. д-р Преслав Михайлов Димитров е участвал общо в 11 национални и международни научни и образователни проекти като експерт и като ръководител на екип за изпълнение на проекти. Като експерт той участва в **1** национален образователен проект, в **3** международни образователни проекти и **1** международен научен проект. Като ръководител на екипи за изпълнение на проекти в ЮЗУ „неофит Рилски“ кандидатът е ръководи и отговаря за изпълнението на **шест** международни образователни проекти. Пълният списък на проектите, в които участва доц. д-р Преслав Димитров за последните 10 години е следният:

1. Участие като експерт в национален научен или образователни проекти:

1.1. Проект „Национали ECVET съветници“ към ЦРЧР от 2012 г. до поснастоящем като един от дванайсетте национални ECVET експерти за България;

2. Участие в международни научни или образователни проекти:

2.1. Проект „THERM“ по Програма „Леонардо да Винчи“ на ЕС на стойност 401 189 Евро с водещ партньор ЮЗУ „Неофит Рилски“. Проектът е насочен към създаването на изцяло нова професия за професионално образовани и обученив туеизма, наречена „изпълнител на термални процедури (термален агент)“ в България, Франция и Румъния;

2.2. Проект „CROSS-INNO-CUT“, съфинансиран по Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция – България 2007 – 2013“ с участие на ЮЗУ „Неофит Рилски“ като организация – партньор. Проектът е насочен към иновативно намаляване на фирмените разходи от двете страни на българо-гръцката граница;

2.3. Проект „CORECT“, съфинансиран по Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция – България 2007 – 2013“ с участие на ЮЗУ „Неофит Рилски“ като организация – партньор. Проектът е насочен към запазване на общото религиозно културно наследство и възможностите за поклонически туризъм между Гърция и България ;

2.4. Проект „ROWER“, финансиран по 7-ма Рамкова програма за научни изследвания на ЕС с участие на ЮЗУ „Неофит Рилски“ като организация – партньор. Проектът е насочен към създаване на възобновяемо онлайн депо от знания за икономика на здравеопазването и безопасността на работното място;

3. Участие като ръководител международни образователни проекти:

3.1. Проект „THERM2“ по Програма „Леонардо да Винчи“ на ЕС, финансиран от Португалската национална агенция „Леонардо да Винчи“ като трансфер на иновации от България в Португалия и Турция. с участие на ЮЗУ „Неофит Рилски“ като организация партньор. Проектът е насочен към трансфер на създадената иновация, създадената нова професия за професионално обучение и образовани „Изпълнител на термални процедури“ в Португалия и Турция.

3.2. Проект „LMPT“, съфинансиран по Програма „Еразъм+“ на ЕС, Ключова дейност 2, Развитие на капацитет във висшето образование. Проектът е с пряко финансиране от Изпълнителната агенция по образование, аудиовизия и култура на Европейския съюз и е на стойност 999 500 Евро. Водещ партньор по Проекта е ЮЗУ „Неофит Рилски“. Проектът е насочен към създаване на нови бакалавърски и магистърски програми за устойчив туризъм и устойчиво управление на туризма в Китай, Виетнам и Киргизстан.

3.3. Проект „LMPI“, съфинансиран по Програма „Еразъм+“ на ЕС, Ключова дейност 2, Развитие на капацитет във висшето образование, Проектът е с пряко финансиране от Изпълнителната агенция по образование, аудиовизия и култура на Европейския съюз и е на стойност 999 500 Евро. ЮЗУ „Неофит Рилски“ е организация-партньор по Проекта и същият е насочен към създаване на нови бакалавърски и магистърски програми за информационна сигурност и нейното управление в Казахстан Виетнам и Молдова.

3.4. Проект „LOFT“, съфинансиран по Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция – България 2007 – 2013“ с участие на ЮЗУ „Неофит Рилски“ като организация – партньор. Проектът е насочен към развитие на местните продукти и местните панаири и фестивали в трансграничния район на Гърция и България като основа за развитието на културен туризъм.

3.5. Проект „AGRI-ABILITY“, съфинансиран по Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция – България 2014 – 2020“ (Програма „INTEREG Vc“). ЮЗУ „Неофит Рилски“ е организация-партньор по Проекта и същият е насочен към развиване на социалното предприемачество в сферата на селското стопанство и селския туризъм в трансграничния регион на Гърция и България

3.6. Проект „Tourism-e“, съфинансиран по Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция – България 2014 – 2020“ (Програма „INTEREG Vc“) с водещ партньор Министерство на туризма на Република България и участието на Министерство на туризма на Република Гърция. ЮЗУ „Неофит Рилски“ е организация-партньор по Проекта и същият е насочен към обобщаване на резултатите от всички реализирани досега проекти по ЕПТГС „Гърция – България“ в сферата на културния туризъм.

От представените документи (възлагателни заповеди) и информацията налична в единната база данни на ЕС, става ясно, че доц. д-р Преслав Димитров се ползва с **завиден международен проектен опит и способност да печели, изпълнява, ръководи и отчита** международни научни и образователни проект.

6. Научно ръководство на успешно защитили докторанти

В периода от 2010 до 2020 г. доц. д-р Преслав Димитров е бил научен ръководител на **7 докторанти**, които в този период за защитили дисертационни трудове със следната тематика:

- 1. докторант Георгиус Пернарис:** Дисертационен труд на тема „Повишаване на конкурентоспособността на островния туризъм в Гърция“;
- 2. докторант Руска Кръстева:** Дисертационен труд на тема „Междурегионални особености на селския туризъм“;

3. **докторант Димитрия Узунова:** Дисертационен труд на тема „Влияние на културата в туризма“;
4. **докторант София Мирчова:** Дисертационен труд на тема „Прогнозиране за нуждите на инфраструктурната политика в туризма“;
5. **докторант Диляна Далева:** Дисертационен труд на тема „Моделиране на ефективността на туристическата реклама в спортния туризъм“;
6. **докторант Милена Стоянова:** Дисертационен труд на тема „Изграждане на разпознаваем образ на СПА и уелнес дестинация България на западноевропейските емитивни туристически пазари“;
7. **докторант Олга Костадинова Костадинова:** Дисертационен труд на тема „Изграждане на ефективна комуникационна политика на религиозния туризъм“.

7. Учебно-преподавателска дейност

Кандидатът изнася лекции пред студенти от специалност „Туризъм“, професионално направление 3.9 „Туризъм“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“. Същият е гост-преподавател в магистърската програма по културен туризъм на Образователен технологичен институт „Централна Македония“, Серес, Гърция, понастоящем част от Международния Елинистичен Университет, Гърция, където чете лекции на английски език.

Лекционните курсове на Преслав Димитров са по **учебните дисциплини** „Конюнктура в туристическата индустрия“, „Конюнктура на международните пазари“, Туристически борси и туристически изложения“, „Иновации в туризма“, „Управление на нематериалните активи в туризма“, „Тенденции в развитието на туристическата индустрия“ и др. Водените учебни дисциплини отговарят на тематиката на обявения конкурс.

От справките за учебната натовареност на кандидата за последните две учебни години се вижда че същата в Югозападен университет „Неофит Рилски“ е обезпечен с аудиторна натовареност минимум 460 учебни часа – ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“.

Всяка година за последните 3 години кандидатът изнася лекции на руски и английски език в Киргизстан по искане на Киргизкия национален „Еразъм+“ офис пред преподаватели и докторанти, както и пред студенти в Киргизкия икономически университет на името на Муса Рускилбеков, гр. Бишкек; Университет „АДАМ“, гр. Бишкек и Исикулския държавен университет на името на К. Тинистанов, гр. Каракол, Киргизстан. Както вече беше посочено, същият е изнасял лекции на английски език и пред студентите и преподавателите от Бизнес факултет „Уилямс“ на Университет Бишъпс, Шербруук, Квебек, Канада.

Преподавателската дейност на кандидата се отличава и задълбочени познания за средства и технологии за електронно обучение, подчиняващи се на **концепцията за откритото и отворено обучение на разстояние „FOAD”** (Formation Ouverte et A la Distance). Под личното му ръководство са разработени учебни платформи и интерактивно кибер пространство за дистанционно обучение в следните чуждестранни университети: Киргизкия икономически университет на името на Муса Рускилбеков, гр. Бишкек; Университет „АДАМ“, гр. Бишкек, Исикулския държавен университет на името на К. Тинистанов, гр. Каракол, Киргизстан, Виетнамския национален селскостопански университет, Университета на Хюе – Университет по икономика, гр. Хюе, Виетнам, Сичуанския туристически университет, гр. Ченгду, Китай;

Гуангдонгския университет за чуждестранни изследвания, гр. Гуангджоу, Китай и Университет „ДЖИНАН“, гр. Гуангджоу, Китай.

През пролетта на 2020 г. организира че разработени от него инструкции и указания процеса по преминаване изцяло на дистанционно електронно обучение на Стопанския факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“ при използването на обучителната платформа за електронно съдържание „Блекборд“ (Blackboard) и платформата за онлайн лекции и виртуални класни стаи „Биг Блу Батън“ (Big Blue Button).

Кандидатът владее писмено и говоримо английски, френски и руски език, което в много отношения подпомага преподавателската му дейност както в ЮЗУ „Неофит Рилски“, така и в зад граница.

Заклучение

Както вече беше посочено, от направената проверка на представените материали за конкурса **нарушения в процедурата не са констатирани**. Спазени са изискванията на чл. 29 (1), точки от 1 до 6, чл. 29б (1), (2) и (3) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1) и (3), както и Приложение чл. 1а (1) от ППЗРАСРБ за Минималните национални към научната, преподавателската и/или художественотворческата или спортната дейност на кандидатите за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.9 „Туризм“.

Въз основа на запознаването с документите на кандидата по конкурса и оценка на представените от него публикации и документален доказателствен материал, бих могъл да направя следните изводи и заключения:

1. Кандидатът притежава **образователна и научна степен „доктор“**.
2. Заемал е **академична длъжност „доцент“** в ЮЗУ „Неофит Рилски“ над 4 години.
3. Публикувал е **оригинален монографичен труд**, оригинални статии и доклади в специализирани научни издания в областта на туризма, които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и заемане на академична длъжност „доцент“.
4. **Надхвърля почти трикратно** минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3, съответно изискванията по чл. 2б, ал. 5 от ЗРАСРБ. Кандидатът декларира общо 1599,99 точки при изискуем минимум от 500 точки с изпълнение по показателите от всички групи.
5. За периода 2010 – 2020 г. доц. д-р Преслав Михайлов Димитров е участвал в 11 образователни и научни проекти, както следва: като експерт в **1** национален образователен проект, в **3** международни образователни проекти и **1** **международен научен проект**. Като ръководител кандидатът е отговарял и отговаря за изпълнението на **6 международни образователни проекти**.
6. Бил е научен ръководител на **седем докторанта, които успешно са защитили дисертационен труд** и им е присъдена образователната и научна степен доктор в ПН 3.9 „Туризм“.
7. Представена е и е приета за оценка достатъчна по обем, несвързана с първата хабилизация научна продукция, включваща 41 труда, в. т.ч. 1 монография, 6 самостоятелни глави в монографии; 7 статии в реферирани и индексирани списания в световните бази данни „Web of Science“; 25 статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране и 2 университетски учебници с общ обем от 1089 страници.

8. Автор е на **7 статии на английски език**, публикувани в реферирани и индексирани списания и отразени в световните бази данни „**Web of Science**“ и „**Scopus**“.

9. **Двадесет и четири от общо 32-те статии** и доклади са публикувани в чужбина на английски език,

10. В база с данни „**Web of Science**“, кандидатът е бил цитиран **10 пъти**. Цитиранията на публикациите на кандидата в монографии и колективни томове с научно рецензиране са **шест**. А цитиранията в нереферирани списания с научно рецензиране са **34**. Цитиранията на английски език са **47 на брой**.

11. В своята съвкупност рецензираните публикации съдържат съществени научно-приложими резултати и теоретични обобщения и решения на проблемите в областта на конюнктурата в туристическата индустрия и експоненциалното прогнозиране на туристическите пазари.

Моята общата оценка по критериите и показателите за научно-изследователската и учебната дейност показва, че доц. д-р Преслав Михайлов Димитров отговаря на изискванията на чл. 2б, ал. 2 и 3, чл. 2.б, ал. 5, чл. 29 (1), точки от 1 до 6, чл. 29б (1), (2) и (3) от ЗРАСРБ, както и чл. 60 (1) и (3) съответно Приложението към чл. 1а (1) от ППЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.9 Туризм (Конюнктура на туристическата индустрия (Прогнозиране на туристическите пазари чрез експоненциално изглаждане)).

18.08.2020 г.
гр. Благоевград

Рецензент:
проф. д-р Ганчо Тодоров Ганчев

REVIEW

**From Professor Gancho Ganchev, Ph.D., Faculty of Economics, SWU “Neofit Rilski”-
Blagoevgrad**

In the competition for the academic position of "Professor" with sole candidate Assoc. Prof.

Preslav Mihayalov Dimitrov, PhD in professional field 3.9 Tourism (Conjuncture of the tourist industry (Forecasting of the tourist markets by exponential smoothing)), announced in SG, issue 42 / 12.05.2020.

As a member of the scientific jury:

Based on art. 4, e.3 from the LDASRB and the decision of the Faculty Council of the Faculty of Economics of the South-west University “Neofit Rilski” (Minutes №9 / 30.06.2020), as well as Order of the Rector of the South-west University “Neofit Rilski” №976 / 03.07.2020 and a meeting of the scientific jury from 24.07.2020.

The current review is prepared under the requirements of the Law for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (LDASRB) and the Internal Rules for the Development of the Academic Staff in SWU "Neofit Rilski". It consists of eight parts and conclusions, which evaluate the candidate's scientific output, his scientific contributions and his compliance with the minimum national scientometric requirements for the scientific field and professional direction to which he applied, with critical notes and recommendations, and concluded that the applicant was suitable for the academic position of "Professor".

1. Personal characteristics and assessment of the candidate

According to the announced competition, the sole candidate is Preslav Mihailov Dimitrov, Ph.D. Based on submitted materials no violations of the competition check procedure have been established. The procedure and the provided evidence are under the requirements of Art. 2b, para. 2 and 3, of Art. 2.b, para. 5, of Art. 29 (1), items 1 to 6, art. 29b (1), (2) and (3) of LDASRB, as well as art. 60 (1) and (3) and the Annex to Art. 1a (1) of RRI LDASRB. The review is under the Internal Rules for the Development of the Academic Staff in SWU "Neofit Rilski", Blagoevgrad.

The participant in the competition was born on October 5, 1975, in the town of Botevgrad. He received his primary and secondary education in Sofia, where he graduated from the First English Language High School (1989-1994). He received his higher education at the University of National and World Economy (UNWE) - Sofia, wherein 1999 he graduated with a master's degree in international tourism. In parallel with his studies, he completed the full cycle of language courses at the Institut Française at the French Embassy and obtained a certificate for proficiency in written and spoken French. It is necessary to emphasize that the candidate is fluent in written and spoken and Russian, which he learns during his primary and secondary education due to the enhanced language profile of his education. During his studies, the candidate after a successful competition is a scholarship holder of the International Foundation “St. St. Cyril and Methodius” and in particular of the Dr. Ilko Eskenazi Fund and specializes in the field of European integration, inflation, and income policy.

In the period from 2001 to 2005 the candidate was a doctoral student at the University of National and World Economy, where in March 2005 he was awarded the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty 05.02.26 "Marketing" by the Higher Attestation Commission at the Council of Ministers. In parallel with his studies and doctoral studies, the candidate worked on projects of the Japan International Cooperation Agency (JICA) (1996-2001), the Japanese consulting companies Sanyu Consultants and Deloitte & Touche Tomatsu, as well as a consultant from the side of the World Bank in the Ministry of Finance (2002 - 2005). In parallel with his doctoral studies, the candidate had worked as a project consultant for the Japan International Cooperation Agency (JICA) for the period 1996-2001 as well as a consultant for the World Bank in the Ministry of Finance (2002-2005) for the Trade and Transport Facilitation Project in Southeast Europe (TTFSE Project), as well as under the Vidin-Calafat Ferry Crossing Facility Project (VCFCF Project), funded by the US Government.

After successfully passing the competition in October 2005, he began working as an assistant, and later as a Chief assistant in the Department of Tourism at the Faculty of Economics, SWU "Neofit Rilski", Blagoevgrad. In May 2010 he received from the Higher Attestation Commission at the Council of Ministers the scientific title "Associate Professor" in the scientific specialty 05.02.18 "Economics and Management (Innovations in Tourism)".

In the period 2011 - 2015, he was Deputy Dean for Research activities at the Faculty of Economics at the SWU "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, and later in 2014, he was Head of the Department of Tourism at the same faculty. From October 2015 to present, Assoc. Prof. Dr. Preslav Dimitrov is Dean of the Faculty of Economics at SWU "Neofit Rilski". During his academic work (2005 - 2021), as a senior assistant, and later as an associate professor at SWU "Neofit Rilski," Preslav Dimitrov has **participated in a national educational project, in four international scientific and educational projects and led six international educational projects.**

Associate Professor Preslav Dimitrov, Ph.D has lectured in English at the University of Deusto, Bilbao, Spain on the Erasmus+ teaching mobility program in 2016. And in the period 2017 - 2019, he gave lectures and provided training for university lecturers in English and Russian under his project "LMPT" for capacity building in higher education in the following foreign universities:

- The Kyrgyz University of Economics named after Musa Ruskilbekov, Adam University in Bishkek, Kyrgyzstan;
- Issikul State University named after K. Tinistanov, Karakol, Kyrgyzstan;
- Vietnam National Agricultural University, Hanoi, Vietnam;
- Hue University - University of Economics, Hue, Vietnam;
- Algarve University, Faro, Portugal.

Since 2017, he has been a guest lecturer in the master's program in cultural tourism at the Educational Technological Institute "Central Macedonia", Serres, Greece, currently part of the International Hellenistic University, Greece. In February 2020, he lectured in English to students and teachers at Williams School of Business at Bishop's University, Sherbrooke, Quebec, Canada.

The candidate in the competition has a numerous international and national award for scientific achievements and contributions, of which two awards for "excellent" and for

“outstanding” publication from international scientific conferences in Ollao, Portugal – “Tourism & Management Studies - TMS Algarve 2016” and “Tourism & Management Studies - TMS Algarve 2018”. He was twice awarded the title of “Honorary Professor” by ADAM University and the Kyrgyzstan University of Economics in Bishkek, Kyrgyzstan and a diploma for promoting and raising the prestige of SWU “Neofit Rilski”.

2. Quantitative characteristics of the candidate’s scientific production

For participation in the competition Assoc. Prof. Preslav Mihailov Dimitrov, Ph.D. presented a total of 41 publications, including 1 independent monograph, 6 independent chapters in collective monographs, 7 scientific articles in peer-reviewed and indexed journals in international databases "Web of Science" and "Scopus" “(4 of which co-authored), 25 articles and reports in Bulgarian and foreign journals and scientific papers with scientific review (14 independent and 11 co-authored), 1 independent textbook and 1 co-authored textbook with a total volume of 1048 pages. In their content, there is no thematic duplication and relation to the publications on the doctoral thesis and the first habilitation of the candidate and they are an independent and original author's work. The publications are presented in Table 1 by type and total number.

Table 1. Publications presented on qualitative and quantitative characteristics

№	Type of the publications	Authorship				Numbering in the list of publications (№, №, ...)	Total	
		Absolutely		Co-authored			Publ. actions	Pages numbers
		№	pages	№	pages			
1	Monograph (habilitation thesis)	1	140	-	-	3.1	1	140
2	Chapters from the monographs	6	242	-	-	10.1; 10.2, 10.3; 10.4; 10.5; 10.6	6	242
3	Articles in peer-reviewed and indexed journals in the global databases "Web of Science" and "Scopus"	3	30	4	42	6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7	7	72
4	Articles published in non-refereed journals with scientific review	15	148	10	142	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11,,7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.23,7.24, 7.25	25	290
5	Published university textbooks	1	216	1	129	20.1-20.2	2	345
	Total:	26	776	15	313		41	1089

The candidate's publications in their part “monograph (habilitation thesis)”, “chapters of monographs” and “published university textbooks” are reviewed by habilitated lecturers from

the University of National and World Economy (UNWE) - Sofia and South-west University "Neofit Rilski". For most of these works of the candidate, the participation of the authors is noted in the publications themselves. The remaining publications were reviewed in journals in refereed and indexed journals in the world databases "Web of Science" and "Scopus" - overall 7 (publications with impact factor), as well as in non-refereed journals with the scientific review - 25 in number.

From the reference of the citations and the attached evidence submitted by the applicant, it is evident that the same was cited a total of 50 times, of which: 10 citations in the database "Web of Science". The citations of the candidate's publications in monographs and collective volumes with scientific review are 6. The citations in non-refereed journals with scientific review are 34. And the citations in foreign editions in English are 47.

3. Evaluation of the submitted monograph - habilitation thesis on the announced competition

The presented monographic work "Exponential forecasting of the tourist markets" refers to important and topical issues for the practice of the tourism industry. The main task of this monograph is to provide a working tool for forecasting economic indicators in the tourism industry and in particular tourism markets in the face of methods of exponential smoothing. This turns out to be especially important for those of the indicators that characterize the situation in the tourism industry and through the forecasting of which one could look at its future development.

The monograph is structured in the following parts: Introduction, four chapters, conclusion, and list of references and **has a volume of 140 pages**, B5 format, which takes into account the font of 11 points and the number of characters and lines per page makes it virtually **double in volume**.

In my opinion, **the volume** is sufficient, given the mathematical apparatus used and the lexical conciseness concerning the presented methodological apparatus.

In terms of content, the overall conceptual framework of science-based forecasting is considered, as well as the place of forecasting methods using exponential smoothing (exponential forecasting methods) as part of the so-called univariate forecasting methods (pp. 7 - 31). The emergence and evolution of exponential forecasting methods are considered and the development of their taxonomy is presented in detail. In this way, a systematization of forecasting methods has been achieved through exponential smoothing for the needs of the tourism industry and tourism markets, highlighting those that correspond most closely to the forecast profiles of time series in tourism. In this regard and view of their practical use in terms of indicators that characterize the tourist markets and in particular, for the needs of the Bulgarian tourism industry, some of the main methods for exponential forecasting are considered in detail (pp. 53 - 89), namely: the method of simple (single) exponential smoothing in its pure variant and its variant by applying Brown's theorem; Brown's exponential smoothing method; methods of exponential prediction in the presence of trend and cyclicity: Holt's method and Holt-Winters method and exponentially predicted methods based on Holt-Winters of the type "cycle in the cycle": Taylor method and modification of Trull et al. As the present monograph does not claim to be a comprehensive encyclopedic reference book for all thirty forecasting methods, only those of them that have and could have

the most important practical applicability in the field of the tourism industry and tourism markets are considered. For some of the considered forecasting methods, empirical information that illustrates their application is presented. Particular attention is also paid to the methods for initializing the variables that characterize the time series and form part of the equations of each of the forecasting methods using exponential smoothing. Based on the author's empirical research from the last 12 years, a separate chapter presents extended examples of the application of the Holt and Holt-Winters methods in terms of: forecasting tourism revenues at the national level on a monthly and annual basis; forecasting labour costs in tourism; forecasting the number of tourist arrivals for recreation and recreation in Bulgaria on the basis of annual data and forecasting the number of those infected with COVID 19 for the needs of the tourism industry. It is here that **the methods of exponential smoothing are tested in terms of forecasting basic economic indicators such as the number of tourist arrivals, tourist income and labour costs in tourism** for a time horizon of 10 to 15 years (pp. 91 - 135).

The specific remarks that could be made on the habilitation work are the following ones:

1. Chapters 1 and 2 could be merged, as their current volume is relatively small and this could be done successfully.
2. The Taylor method presented in the third Chapter should be tested with specific statistics of Bulgarian tourism since the available time series of statistics on the number of tourist arrivals and income from tourism in Bulgaria on a monthly and annual basis indicate the overlap of several conjunctive cycles in each other. Here it would be good to make a comparative analysis with forecasting using the Fourier series.
3. Concerning the presented taxonomy of the methods of exponential smoothing, it may be considered to extend the explanations to some of the presented tables by providing more detailed mathematical explanations of the different types of forecast profiles or forecast models.

The notes and comments are formal, first, they have a character of wishes and recommendations. These recommendations are a matter of editing and author's point of view, and of course, their purpose is to improve the presented monographic study. It would be of interest in practical - managers and specialists in tourism who want to expand and supplement their theoretical knowledge in the field of forecasting the situation in the tourism industry.

4. Evaluation of publications which are not included in the main monographic habilitation study

Along with the presented monograph - habilitation thesis for participation in the competition, Assoc. Prof. Dr. Preslav Dimitrov has presented other publications, including 6 individual chapters in collective monographs; 7 articles in peer-reviewed and indexed journals in the databases "Web of Science" and 25 articles published in non-peer-reviewed journals with the scientific review. In terms of topics, they address various issues that may be considered as sufficient, but not too diverse and do not conflict with the theme of the announced competition directly. These scientific publications can be summarized in several main areas:

1. Publications on the conjuncture of the tourism industry and the exponential forecasting of the tourist markets №№: 6.1; 6.; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1, 7.2, 7.3, 7.8, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25, 10.1; 20.2;
2. Publications on innovation in tourism: №№ 10.2; 10.3; 10.4; 10.5; 10.6 and 20.1;
3. Publications dedicated to the European integration of the Bulgarian economy and Bulgarian tourism in the European tourist market: №№ 10.1; 7.4; 7.5; 7.15 and 7.16;
4. Publications on health economics and safe working conditions in tourism: №№ 7.6; 7.7; 7.9;
5. Publications on the development of vocational education and training (VET) in tourism and the application of the European Qualifications Framework (EQF) and the European Credit System for Vocational Education and Training ECVET: №№ 7.20; 7.23 и 7.24;

The adopted grouping of publications illustrates the systematization of the consolidated topic “conjuncture of the tourism industry”, the forecasting of the main conjunctural indicators in the tourist markets and some of the main factors that affect the same conjuncture. The first direction is related to **the conjuncture of the tourist industry and the exponential forecasting of the tourist markets.** (№№ 6.1; 6.; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1, 7.2, 7.3, 7.8, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25, 10.1; 20.2). The publications in this direction include questions about the nature and peculiarities of the conjuncture in tourism ((10.1 and 20.2), as well as about the main indicators for analysis of the conjuncture of the tourist markets in terms of tourist supply and demand and the main factors that affect them (№№ 6.1; 6.; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1, 7.2, 7.3, 7.8, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25). It is thanks to publications in this direction that a purposeful, gradual and long-term work on systematization of **forecasting methods by exponentially smoothing** the needs of the tourism industry and tourism markets is identified and accepted, highlighting those that most corresponds to the forecast profiles of time series in tourism (№№ 6.1; 6.; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.1, 7.2, 7.3, 7.8, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.21, 7.22, 7.25). Of particular interest are the forecast results obtained by exponential smoothing for the needs of the individual subsectors of the tourism industry, the different types of tourism and the specific micro-destinations in tourism, (№№ 6.1; 6.; 6.3; 6.4; 6.5; 6.6; 6.7; 7.11; 7.13 and 7.25), as well as the derived optimal smoothing constants.

The second thematic area is dedicated to **innovations in tourism** (№№ 10.2; 10.3; 10.4; 10.5; 10.6 и 20.1). The publications in this direction consider the terminological and conceptual apparatus in the innovations and the innovation processes in tourism. (№10.2 Particular attention is paid to the generation and selection of innovation ideas (№№ 10.3 and 20.1), as well as to the management of innovation activity (№№ 10.4 and 20.1). Issues of the risk in the innovation activity in tourism and its management are also considered (№№ 10.5; 10.6 and 20.1).

The third thematic area deals with the issues of the **European integration of the Bulgarian economy and the Bulgarian tourism in the European tourist market.** (№№ 10.1, 7.4, 7.5, 7.15 and 7.16). Here begins the discussion of the problem of poverty (#10.1) through the prism of Bulgaria's integration into the European Union, again providing forecasts

for key indicators, such as the average monthly labor remuneration of employees in the hotel and restaurant sector, as well as recommendations for active labor market policies in the tourism sector. The issue of European integration and proper use of European funding for the development and integration of Bulgarian tourism in the system of the European tourism market is the subject of publications №№ 7.4, 7.5, 7.15 and 7.16. Of particular interest is the correlation analysis of the degree of commitment of the number of foreign visitors to Bulgaria for recreation and leisure and the growth of gross domestic product of EU member states (№ 7.16).

The fourth thematic area is dedicated to **health economics and safe working conditions in tourism** (№№ 7.6; 7.7; 7.9). Here again, an analysis is made of the possibilities for risk management, but concerning health and safety at work in tourism (№ 7.6) Medium- and long-term forecasts of the number of accidents at work in the tourism industry are also provided again through univariate methods. for forecasting and in particular exponential smoothing methods.

The fifth of the thematic areas considered interprets the issues related to the development of vocational education and training (VET) in tourism and the application of the European Qualifications Framework (EQF) and the European Credit System for Vocational Education and Training ECVET (№№ 7.20, 7.23 and 7.24). The candidate's interest in this topic is dictated by the numerous international educational projects in which he participates and/or leads dedicated to vocational education in tourism and the application of European instruments for educational transparency such as the European Qualifications Framework (EQF), the European Transfer System. credits in higher education (ECTS) and the European Credit System for Vocational Education and Training ECVET (№№ 7.23 and 7.24). It is necessary to emphasize that from 2012 to the present Assoc. Prof. Preslav Dimitrov, PhD is one of the 12 national ECVET experts, appointed every two years through an open competition by the Bulgarian National Agency "Erasmus +" in the person of the Centre for Human Resources Development.

Based on the submitted publications of the candidate, the following **scientific and scientific-applied** contributions can be formulated:

1. The methods of forecasting by exponential smoothing for the needs of the tourism industry and the tourist markets are systematized, highlighting those that correspond most closely to the forecast profiles of the time series in tourism (Publications. 3.1. 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25);
2. A system of indicators has been developed for the analysis of the conjuncture of the tourist markets concerning the tourist supply and demand and the main factors influencing them (Publications № 3.1, 10.1, 20.1, 20.2);
3. The methods of exponential smoothing have been tested concerning the forecasting of basic economic indicators such as the number of tourist arrivals, tourist revenues, and labor costs in tourism for a time horizon of 10 to 15 years (Publications № 3.1. 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25, 7.26 7.27, 10.1, 20.1, 20.2);

4. A system for planning, organization, control, and monitoring of market research and forecasting of business indicators is proposed (Publications № 3.1, 10.1, 20.1, 20.2);

5. The forecast results are determined by exponential smoothing for the needs of the separate subsectors of the tourism industry, the different types of tourism and the specific micro-destinations in tourism and optimal smoothing constants are derived (Publications № 3.1, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17, 7.18, 7.19, 7.20, 7.21, 7.22, 7.25).

Notwithstanding the indisputable achievements in some publications, some **remarks, findings, and recommendations** of formal and substantive nature can be made, as follows:

1. The methods of exponential forecasting methods based on Holt-Winters of the "cycle in cycle" type: the Taylor method and a modification of Trul, Garcia-Diaz, and Troncoso should be tested additionally;
2. It is necessary to expand and develop the topic of the methods for the initialization of the smoothing constants in the used forecast models based on the methods of exponential smoothing (publications №3.1, 6.1, 6.2, 6.3, 6.2, 6.5, 6.6 and 6.7).

The critical remarks made in no way diminish the **indisputable scientific merits** of the evaluated scientific production of the candidate. In the peer-reviewed scientific papers stand out with clearly formulated research tasks and formulated theses, research tasks, specific methodology and specific achieved scientific results in the field of conjuncture and forecasting in tourism

5. Evaluation of the results of the candidate's participation and management in national and international educational and scientific projects

For the period from 2010 to 2020, Assoc. Prof. Preslav Mihailov Dimitrov, PhD has participated in a total of 11 national and international scientific and educational projects as an expert and as a team leader for project implementation. As an expert, he participated in **one** national educational project, in **three** international educational projects and one international research project. As a supervisor, the candidate has been and is responsible for the implementation of **six** international educational projects. In more detail, the list of projects in which the applicant participates as an expert or manager is the following:

1. Participation as an expert in national scientific or educational projects:

1.1. Project “National ECVET Advisors” at the HRDC from 2012 to the present as one of the twelve national ECVET experts for Bulgaria;

2. Participation in international scientific or educational projects:

2.1. THERM project under the EU Leonardo da Vinci Program with a budget of 401,189 Euros with a leading partner SWU “Neofit Rilski”. The project is aimed at creating an entirely new profession for professionally educated and trained in Tourism, called “thermal procedures contractor (thermal agent)” in Bulgaria, France and Romania;

2.2. Project “CROSS-INNO-CUT”, co-financed by the European Program for Territorial Cooperation “Greece - Bulgaria 2007 - 2013” with the participation of SWU “Neofit Rilski” as a partner organization. The project was aimed at innovative reduction of company costs on both sides of the Bulgarian-Greek border;

2.3. Project “CORECT”, co-financed by the European Program for Territorial Cooperation “Greece - Bulgaria 2007 - 2013” with the participation of SWU “Neofit Rilski” was a partner organization. The project was aimed at preserving the common religious and cultural heritage and the opportunities for pilgrimage tourism between Greece and Bulgaria;

2.4. Project ROWER, funded by the 7th EU Research Framework Program with the participation of SWU “Neofit Rilski” as a partner organization. The project was aimed at creating a renewable online depot of knowledge about the economics of health and safety at work;

3. Participation as a leader of international educational projects:

3.1 EU THERM2 project under the EU Leonardo da Vinci Program, funded by the Portuguese National Agency Leonardo da Vinci as a transfer of innovation from Bulgaria to Portugal and Turkey. with the participation of SWU “Neofit Rilski” as a partner organization. The project is aimed at the transfer of the created innovation, the created a new profession for professional training and educated “Thermal Procedures Contractor” in Portugal and Turkey.

3.2 LMPT project, co-financed by the EU Erasmus + Program, Key Activity 2, Capacity Development in Higher Education. The project is directly funded by the Education, Audio-visual, and Culture Executive Agency of the European Union with a budget of 999,500 Euros. The leading partner in the project is SWU “Neofit Rilski”. The project aims to create new bachelor's and master's programs in sustainable tourism and sustainable tourism management in China, Vietnam, and Kyrgyzstan.

3.3. Project LMPI, co-financed by the EU Program Erasmus +, Key Activity 2, Capacity Development in Higher Education. The project is directly funded by the Education, Audio-visual, and Culture Executive Agency of the European Union and is with a budget of 999,500 Euros. SWU “Neofit Rilski” is a partner organization of the Project which is aimed at creating new bachelor's and master's programs in information security and its management in Kazakhstan, Vietnam, and Moldova.

3.4. Project "LOFT", co-financed by the European Program for Territorial Cooperation “Greece - Bulgaria 2007 - 2013” with the participation of SWU “Neofit Rilski” as a partner organization. The project is aimed at developing local products and local fairs and festivals in the cross-border region of Greece and Bulgaria as a basis for the development of cultural tourism.

3.5. Project AGRI-ABILITY, co-financed by the European Territorial Cooperation Program “Greece - Bulgaria 2014 - 2020” (“INTEREG Vc” Program). SWU “Neofit Rilski” is a partner organization of the Project which is aimed at developing social entrepreneurship in the field of agriculture and rural tourism in the cross-border region of Greece and Bulgaria.

3.6. Project Tourism-e, co-financed by the European Program for Territorial Cooperation “Greece - Bulgaria 2014 - 2020” (“INTEREG Vc” Program) with a leading partner Ministry of Tourism of the Republic of Bulgaria and the participation of the Ministry of Tourism of the Hellenic Republic. SWU “Neofit Rilski” is a partner organization of the project which is aimed at summarizing the results of all projects implemented so far under the EPTGS “Greece - Bulgaria” in the field of cultural tourism.

From the submitted documents (assignment orders) and the information available in the unified EU database, it is clear that Assoc. Prof. Preslav Dimitrov, PhD has an **enviable international project experience** and ability to **win, implement, manage, and report** on international research and educational projects.

6. Scientific guidance of successfully defended doctoral students

In the period 2010 - 2020 Assoc. Prof. Preslav Dimitrov, Ph.D. was the scientific supervisor of seven doctoral students, who in this period defended dissertations on the following topics:

1. **Ph.D. student Georgius Pernaris:** Dissertation on “Increasing the competitiveness of island tourism in Greece”;
2. **Ph.D. student Ruska Krasteva:** Dissertation on “Interregional features of rural tourism”;
3. **Ph.D. student Dimitria Uzunova:** Dissertation on “Influence of culture in tourism”;
4. **Ph.D. student Sofia Mirchova:** Dissertation on “Forecasting for the needs of infrastructure policy in tourism”;
5. **Ph.D. student Dilyana Daleva:** Dissertation on “Modelling the effectiveness of tourist advertising in sports tourism”;
6. **Ph.D. student Milena Stoyanova:** Dissertation on “Building a recognizable image of SPA and wellness destination Bulgaria on the Western European emitting tourist markets”;
7. **Ph.D. student Olga Kostadinova Kostadinova:** Dissertation on “Building an effective communication policy of religious tourism”.

7. Teaching activity

The candidate gives lectures to students majoring in “Tourism”, professional field 3.9 “Tourism” at the South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad in the Bachelor's degree and Master's degree. He is a guest lecturer in the master's program in cultural tourism at the Educational Technological Institute “Central Macedonia”, Serres, Greece, currently part of the International Hellenistic University, Greece, where he lectures in English.

Preslav Dimitrov's lecture courses are in the subjects “Conjuncture in the tourism industry”, “Conjuncture in international markets”, “Tourist fairs and tourism exhibitions”, “Innovation in tourism”, “Management of intangible assets in tourism”; “Trends in the development of the tourism industry” and others.

From the reports on the study load of the candidate for the last two academic years, it can be seen that the same in the South-West University “Neofit Rilski” is over 460 working hours, respectively with Graduates and Undergraduates.

Every year for the last 3 years the candidate gives lectures in Russian and English in Kyrgyzstan at the request of the Kyrgyz National Erasmus + Office to professors and Ph.D. students, as well as to students at the Kyrgyz University of Economics named after Musa

Ruskilbekov, Bishkek; ADAM University, Bishkek and Isikul State University named after K. Tinistanov, Karakol, Kyrgyzstan. As already mentioned, he has lectured in English to students and faculty at Williams School of Business at Bishop's University, Sherbrooke, Quebec, Canada.

The candidate's teaching activity can be characterized by the application of interactive learning tools and in particular e-learning tools and technologies, subject to the concept of **open and distance learning "FOAD"** (Formation Ouverte et A la Distance). Under his guidance and instructions, learning platforms and interactive cyberspace for distance learning have been developed at the following foreign universities: the Kyrgyz University of Economics named after Musa Ruskilbekov, Bishkek; ADAM University, Bishkek, Isikul State University named after K. Tinistanov, Karakol, Kyrgyzstan, Vietnam National Agricultural University, Hue University - University of Economics, Hue, Vietnam, Sichuan University of Tourism, Sichuan. Chengdu, China; Guangdong University for Foreign Studies, Guangzhou, China and JINAN University, Guangzhou, China.

In the spring of 2020, he developed and implemented instructions and guidelines for the transition to full distance e-learning at the Faculty of Economics at SWU "Neofit Rilski" using the training platform for e-content "Blackboard" and the Big Blue Button platform for online lectures and virtual classrooms.

The candidate is fluent in written and spoken English, French and Russian, which in many ways supports not only his project involvement but also his teaching activities at SWU "Neofit Rilski" and abroad.

8. Conclusion

Based on submitted materials **no violations of the competition check procedure have been established**. The requirements of Art. 29 (1), items 1 to 6, art. 29b (1), (2), and (3) of LDASRB, art. 60 (1) and (3), as well as Annex Art. 1a (1) of RRILDASRB for the Minimum national to the scientific, teaching, and/or artistic or sports activity of the candidates for holding the academic position "professor" in professional field 3.9 "Tourism".

Based on the acquaintance with the documents of the candidate in the competition and evaluation of the publications and documentary evidence submitted by him, the following conclusions can be made:

1. He has held the **academic position of "Associate Professor"** at SWU "Neofit Rilski" for over 4 years.

2. He has published **original monographs**, original articles, and reports in specialized scientific publications in the field of tourism, which do not repeat the ones presented for obtaining the educational and scientific degree "Doctor" and holding the academic position "Associate Professor".

3. **Exceeds almost three times the minimum national requirements** under Art. 2b, para. 2, and 3, respectively the requirements under Art. 2.b, para. 5 of LDASRB. The candidate declares a total of 1599.99 points with a required minimum of 500 points with performance on the indicators of all groups.

4. For the period 2010 - 2020 Assoc. Prof. Preslav Mihailov Dimitrov, PhD has participated as an expert in **one** national educational project, in **three** international educational

projects and **one international research project**. As a manager, the candidate has been and is responsible for the implementation of **six** international educational projects.

5. He was the **scientific supervisor of seven doctoral students who successfully defended their dissertation** and were awarded the educational and scientific degree of Doctor in PF 3.9 “Tourism”.

6. A sufficient volume, unrelated to the first habilitation, scientific production, including 41 papers, was presented and accepted for evaluation, incl. 1 monograph, 6 individual chapters in monographs; 7 articles in peer-reviewed and indexed journals in the world databases “Web of Science” and “Scopus”; 25 articles published in non-peer-reviewed peer-reviewed journals and 2 university textbooks with a total volume of 1089 pages.

7. Published **7 articles in English**, published in peer-reviewed and indexed journals, and reflected in the global databases “**Web of Science**” and “**Scopus**”.

8. **24** of the **32** articles and reports have been published abroad in English,

9. In the **Web of Science** database, the applicant was **cited 10 times**. There are **six** citations of the candidate's publications in monographs and collective volumes with the scientific review. And the citations in non-peer-reviewed peer-reviewed journals are **34**. The citations are in English - **47 in number**.

10. In their entirety, the peer-reviewed publications contain significant scientifically applicable results and theoretical summaries and solutions to the problems in the field of the conjuncture in the tourism industry and the exponential forecasting of the tourist markets, which correspond to modern achievements and represent a significant scientific contribution to science.

My overall assessment of the criteria and indicators for the educational research activity shows that Assoc. Prof. Preslav Mihailov Dimitrov, PhD meets the requirements of Art. 2b, para. 2 and 3, Art. 2.b, para. 5, Art. 29 (1), items 1 to 6, art. 29b (1), (2) and (3) of LDASRB, as well as art. 60 (1) and (3) respectively the Annex to Art. 1a (1) of RRILDASRB for holding the academic position of “professor” in the professional field 3.9 Tourism (Conjuncture of the tourism industry (Forecasting of the tourist markets by exponential smoothing)).

Sofia, 18.08.2020 г.

Reviewer:

Prof. Gancho Ganchev, Ph.D.